

Povaha nad zlato platí aj pri aziatoch!

BORIS KOPELIOVIČ

Skutočne platí, pretože výborný charakter u nášho plemena je pokladom, ktorý sa nedá vyvážiť ani perfektným exteriérom, ani žiadnymi dosiahnutými titulmi krásy.

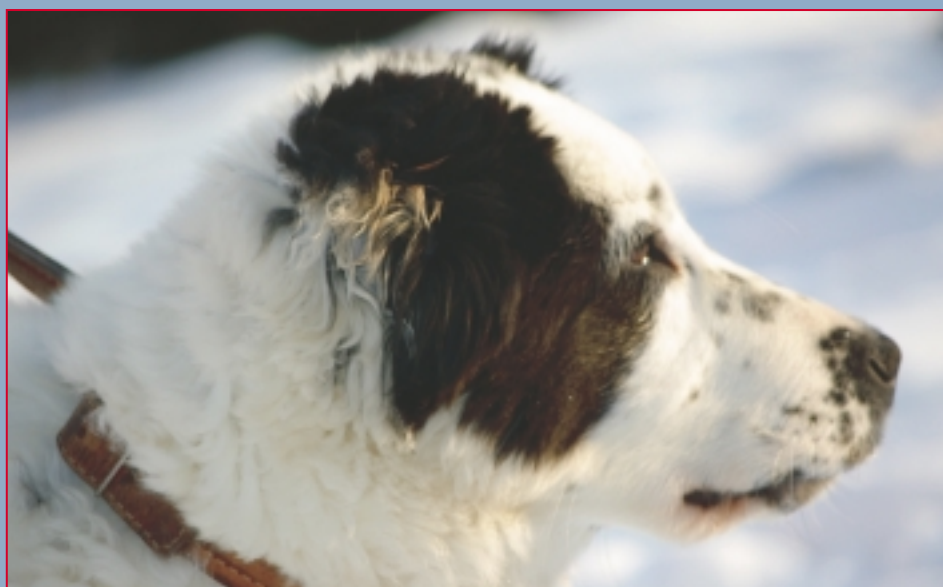
Nezodpovedajúca povaha aziata alebo jeho vedenie nesprávnym smerom môže byť okrem iných negatív veľkým nebezpečenstvom pre okolie.

Veru tak, u nášho aziata - jedného z historicky najstarších plemien, je správny charakter absolútnou prioritou. Doslova tisícročia chovu týchto psov boli orientované k najdôležitejšej potrebe, chovať jedincov s výborným charakterom a pracovnými schopnosťami. Celkom logicky sa k tomu pridávajú ďalšie požiadavky ako exteriér, ktorý s pracovnými schopnosťami súvisí, a pôvod, keď sa výborné vlastnosti prenášajú z generácie na generáciu a chovatelia v Strednej Ázii ich svojou prísnou selekciou zachovávajú, poznajúc podrobne pôvod

Algır - prekrásny turkménsky pes, vo vynikajúcom type, navyše perfektný zápasník.

svojich psov, napriek tomu, že niektoré psy oficiálne doklady, u nás známe ako preukazy pôvodu, nemajú. Požiadavky na správnu povahu a pracovné schopnosti sú vcelku u nášho plemena jasné, teda aspoň pre obyvateľov Strednej Ázie - kolísky týchto psov. Čo sa týka exteriéru, ten zákonite súvisí s týmito požiadavkami, pretože mnoho súčasných výstavných psov by v krajine pôvodu malo problémy so samotnou existenciou, takže o ich pracovných schopnostiach sa neoplatí ani uvažovať. Ako je chovateľom nášho plemena už dávno známe, okrem platného štandardu bol vypracovaný tiež štandard turkménskeho (stredoázijského) vlkodava, ktorý sa príliš neodlišuje od štandardu oficiálneho, a jedinou výraznou zmenou je záhryz, keď v oficiálnom je uvedený nožnicový a v tom druhom sú povolené záhryzy tri (nožnicový, kliešťový, tesný predhryz). V našich končinách sme zvyknutí brať štandard ako nemeniteľnú dogmu, ale

pastieri a chovatelia Strednej Ázie naň majú predsa len iný pohľad, pretože dlhé roky ich žiaden štandard nezaujímal, niektorých nezaujíma dokonca ani dnes. Mali by sme si uvedomiť, že štandard vznikol na základe poznania a opísania psov z tejto krajiny, a nie je to tak, že obyvatelia Strednej Ázie začali chovať svoje psy na základe daného štandardu.

Rôznorodosť a skutočnosť, že v našom plemene sa nachádza viacero typov, podľa mojej mienky do istej miery spochybňuje kvalitu a neomylnosť štandardu, ktorý v sebe nemá zakomponované prvky variability nášho plemena. Bolo vydaných viacero štandardov s rôznymi obmenami, ale v čom sú všetky doterajšie štandardy zajedno, je pohľad na charakter týchto psov. V tom súčasnom sa píše: Pokojná, vyrovnaná povaha.

Prevláda reakcia - aktívna obrana. Chyby - Nedostatok odvahy, bojovnosť. Vážne chyby - príliš veľká dráždivosť, zbabelosť. Štandard turkménskeho (stredoázijského/vlkodava) v úvode hovorí o povahe podrobnejšie: Nervový systém - pevný, vyrovnaný, živý. Charakteristická reakcia - aktívno-obranná. Plemenu je vlastná odvaha, nedôverčivosť, rozvinutý inštinkt ochrany, agresivnosť voči dravcom a sebe podobným. Vyznačuje sa vysokou pracovnou schopnosťou, odolnosťou, schopnosťou k dlhým prechodom, vysokými bojovými vlastnosťami a smelosťou. Počas vekov chovu k ochrane stáda oviec mu získané kvality umožňujú široké upotrebenie v strážnej (ochrannej) službe.

Nádherní stredoaziati vo svojej pôvodnej vlasti, nič im nechýba, výborní v type a svoj charakter dokazujú práve na tejto slávnosti.

Charakteristická črta - trepezlivosť v boji. Toľko teda k opisu povahy. Ide zrejme o jediná vec, voči ktorej nie sú zo strany chovateľov či tvorcov štandardov nášho plemena námietky a panuje v nich vzácná zhoda. Mať psa s výborným charakterom chce asi každý chovateľ, ale u málokoho je v chove takou prioritou ako u národov SÁ a svoju pozornosť chovateľa zväčša sústreďujú na exteriér, ktorému podriaďujú takmer všetko. Samozrejme, výstavné úspechy neraz zaručujú lepší predaj šteniat, tak prečo by sme nepoužívali v chove psov s čo najväčším množstvom získaných výstavných ocenení? Preto by sme nepárili najmä šampiónmi - víťazmi krásy, keď je to komerčne atraktívnejšie než, napríklad, použitie výstavne priemerných psov s vynikajúcim pôvodom a výbornými charakterovými vlastnosťami?

Istú logiku to síce má, ale nášmu plemenu to určite neprospieva. Kvalita aziata sa nemeria počtom CACov, CACIBov a iných titulov, hoci získať tieto ocenenia je pre každého príjemné. V našej chovateľskej stanici sme odchovali pomerne veľa vrhov a zvykli sme si na rôzne otázky, ale, žiaľ, väčšina z nich sa obmedzuje na tie o výške, váhe, výstavných úspechoch rodičov a cene. Len malé percento záujemcov sa pýta na pôvod a povahu. Škoda, pretože zo základov kynológie vieme, že správanie psov je jednak získané, ale aj vrodené - geneticky podmienené.

Okrem povahových vlastností je pôvod jednou z významných a dôležitých črt celkovej

hodnoty aziata a niektorí chovatelia ho dávajú vo svojom rebríčku dokonca na prvé miesto. Takýto postoj vychádza z poznania jednotlivých línií, ktoré do veľkej miery správnu povahu garantujú. Týka sa to najmä krvných línií pochádzajúcich priamo zo Strednej Ázie, kde hrajú prím turkménske psy, ale patria k nim aj uzbecké, ktoré sa s nimi prelínajú, ako aj tadžické a kazašské.

Na rôznych fórach v rôznych krajinách sme svedkami búrlivých debát, či psy pochádzajúce z línií Strednej Ázie sú niečím výnimočné a či sa odlišujú od väčšiny súčasných vystavovaných stredoaziátov. Chovateľská obec sa polarizuje u nás aj u našich susedov. Jední tvrdia, že sú to také isté psy a zbytočne sa glorifikujú, iná skupina rozdiely vidí. K tej druhej skupine sa pridávam, pretože tieto rozdiely reálne sú. Samozrejme, nie vždy sú markantné v exteriéri, sú však badateľné najmä v povahových vlastnostiach, ako aj v schopnosti lepšie znášať fyzickú záťaž, a tak isto v odolnosti. Debát na fórach sa nezúčastňujem, ale z času na čas mi nejaký ten kolega prepošle úryvky, v ktorých sa na túto tému slovné bojuje všetkými možnými argumentmi. Som rád, že som s debatami podobného druhu už skončil, pretože z niektorých príspevkov ide fakt hrôza a to podstatné - pochopenie nášho plemena, často uniká. Toto pochopenie by som očakával hlavne od tých skúsenejších, ale, žiaľ, často práve tí akoby ignorovali podstatu nášho plemena. Ako inak by mohli dať na porovnanie dve fotografie dvoch bielych psov, jedného z Turkménska, druhého odchovaného v našich končinách, pýtajúc sa na rozdiel medzi týmito dvomi. A vopred upozorňujú, že o povahe nechcú počuť, lebo tá sa na fotkách nedá vidieť. Pripadalo mi to, ako keď v časopise vystavia na prvý pohľad dva rovnaké obrázky vedľa seba s textom: Nájdite 10 rozdielov! Sprvu nevidíme žiadne, potom nájdeme dva, tri, a keď nám dôjde trepezlivosť, obrátíme stránku, ktorá nám odhalí všetkých 10. Zásadný rozdiel týchto dvoch uvedených jedincov je práve v tom, že jeden je priamo z Turkménska, kde sa kladie dôraz na povahové vlastnosti a pracovné schopnosti, a ten druhý je od chovateľov, kde sa kladie hlavný dôraz na exteriér, ktorý je všetkému ostatnému nadradený. Áno, navonok sa zdá, že medzi nimi rozdielu niet, v skutočnosti rozdiel existuje, i keď netvrdím, že ten druhý jedinec odchovaný u nás je zlý, že má

zlú povahu či iné negatíva. Hovorím len, že rozdiely určite sú. Oľga Nagaeva - chovateľka z Uzbekistanu, pozná aziátov žijúcich v SÁ a udržiava kontakt s mnohými chovateľmi tejto krajiny, fotografuje aborigénov, zúčastňuje sa psích bojov, jednoducho, má prehľad. V Uzbekistane robí pravidelné reportáže o tom, ako tieto psy v krajine pôvodu existujú.

V prvom rade tu aziati žijú v úplne iných podmienkach, a to v omnoho tvrdších než zvyčajne u našich chovateľov. Psy sú neustále testované na bojové schopnosti, sú v podstate zbavené akéhokoľvek strachu, majú znížený prah bolesti a musia mať vždy túžbu po víťazstve nad súperom. Stovky kilometrov ich majitelia vezú v stiesnených batožinových priestoroch áut, až je čudné, že tam v horúčavách dokážu dýchať. Po príchode na miesto určené k zápasom nemajú prakticky žiaden čas na oddych a sú prichystané k boju. Žiadny strach, nijaká bezradnosť, ale odvaha hneď sa so súperom popasovať.

Naozaj si niekto myslí, že väčšina aziátov chovaná či už v našich, alebo iných krajinách, po takmer 20 rokoch chovu je na tom rovnako?

Skúsím uviesť ešte jednu úvahu na dokreslenie. Ak sa jeden chovateľ bude zameriavať na chov povahovo a fyzicky zdatných, odolných, schopných bojovať so zvieracím nepriateľom a bude robiť selekciu v tom zmysle, aby tieto

Pes turkménskej krvi, typický predstaviteľ psov Strednej Ázie, pekne modelovanej hlavy plochého prechodu od čela k papuli. Vidno, že nielen biele a svetlé psy patria ku kvalitným v našom plemene.

Pes nesúci krv turkménskych predkov.

Turkménska sučka Akylina.

Chvíľa oddychu.

vlastnosti zachoval dajme tomu 15 - 20 rokov, a druhý chovateľ sa sústreďí výlučne na exteriér, navyše podlieha moderným komerčným trendom, pretože výstavné úspechy sú preňho prioritou, a bude týmto spôsobom zameriavať chov také isté časové obdobie ako ten prvý, spomínaný rozdiel po rokoch medzi týmito odchovmi bude. A bude, i keby sa navonok niektoré jedince z týchto odchovov podobali. A myslím, že niet pochyb o tom, z ktorého zamerania chovu - či na povahové vlastnosti, alebo na exteriér - by mali aziati bližšie ku psom pôvodným, žijúcim vo svojej domovine.

Nakoniec, prečo by sa nemohli dva rôzne psy na seba podobať, veď predkovia u nás chovaných psov pochádzajú pôvodne práve z tých krajín, kde sa naše plemeno tisícročia formovalo. Okrem toho neraz nájdeme aj podobnosť stredoaziata s kaukazským vlkodavom alebo tureckými pastierskymi psami, a to by malo znamenať, že sa jedná o jedno a to isté plemeno? Mimochodom, kaukazský vlkodav sa len vďaka tomu, že sa v istých vonkajších znakoch niekedy podobá stredoaziatovi, dostal do niektorých preukazov pôvodu ako stredoázijský ovčiak, a pritom je to celkom iné plemeno, s inou históriou a hlavne s inou psychikou - povahou odlišnou od aziata.

U kaukazských psov je dávaná do popredia najmä ostrosť voči ľuďom, ktorej absencia, sa považuje za chybu. Naproti tomu sa u našich aziatov hovorí len o nedôveryčivosti, zato až o agresivite voči zvieracím nepriateľom a dôraz sa kladie na trpezlivosť, jeden z najdôležitejších atribútov povahy. Odvaha, odolnosť voči bolesti a hlavne trpezlivosť sú najväčšími

zbraňami bojovníkov zo Strednej Ázie. Príliš veľká dráždivosť nášmu plemenu nenáleží. To, že už aj u nás sa do chovu zapájajú kaukazské vlkodavy, je chybou, pretože to nie sú aziati, hoci administratívne sú v niektorých preukazoch pôvodu vedené ako stredoázijský ovčiak. Nie je to tak dávno, keď sa u nás objavovali turkménske vlkodavy, ktoré to mali oficiálne v preukazoch napísané, a pritom tieto psy reálne

turkménskymi vlkodavmi nikdy neboli. A tak je to aj s kaukazskými vlkodavmi. Pri tejto príležitosti mi nedá spomenúť, ako sa raz jeden z chovateľov vyjadril na adresu niektorých turkménskych psov, keď potomkov Čierneho Jekemena a importovaného psa nesúceho krv Kabura a Garachana, označil podľa fotografií za „čistých kaukazákov“. Paradoxne práve tento chovateľ chová a hrdí sa liniami Ryžeho a

tel.: 0911/297837
email: gcup@gcup.sk

Kynologické organizácie
chovateľské kluby
zľava 10%

ŠTÍTKY A EMBLÉMY ZDARMA

www.gcup.sk

Kaukazský vlkodav, z línie Bieleho Chodu, je celkom v inom type ako psy Strednej Ázie, čo je možno vidieť na stavbe hlavy.

Bieleho Chodu, čiže kaukazskými vlkodavmi, ktorými má svoje preukazy pôvodu dokonale prešpikované. O to smutnejšie je, že nie je začiatovníkom a podieľa sa svojím postavením na smerovaní chovu stredoaziata u nás. Zopakujem, nikto netvrdí, že sa na seba nemôžu aziat a kaukazský vlkodav podobať, sú to však zásadne rozdielne plemená a líšia sa najmä svojou históriou a psychikou. Sú rozdielne napriek tomu, že obidve plemená sa používali a používajú (každý vo svojej domovine) na prácu pri stádach.

Väčšina chovateľov na Slovensku i v Českej republike sa hlási k zachovaniu pôvodných vlastností nášho plemena. Podľa jednej ankety z fóra ide o takmer 90 percent chovateľov či majiteľov. Mne to však pripadá trochu pokrytecké, pretože navonok proklamované je nutné podporiť konkrétnymi chovateľskými činmi,

podmienkach, sa nedá povaha odskúšať, je len zámkou k tomu, aby sa väčšina mohla sústrediť na exteriér, pretože kto má skutočný záujem, ten si cestu za overením povahy nájst môže. Navyše sú aj iné vlastnosti než bojové, ktoré by si malo naše plemeno v rámci našich podmienok zachovať - odolnosť, schopnosť absolvovať fyzickú záťaž, zdravie, temperament. Nie je tajomstvom, do akých problémov sa dostali niektoré súčasné plemená, z ktorých mnohé nielenže stratili svoje pôvodné pracovné schopnosti, ale už sa nie sú schopné ani prirodzeným spôsobom rozmnožovať.

Okrem toho sa ne nabalilo množstvo civilizačných chorôb a defektov z prešľachovania. Dnes už máme psích psychologov, špecialistov na zrak, na kĺby a mnoho iných špecialistov, ktorí sa starajú o kompletné zdravie večne chorých, ubolených psov.

Ot Borojo (Tamerlán import Uzbekistan x Barcha Belyj Klyk import Bielorusko), Chov. +maj: Boris Kopeliovic

Šampión Turkménska, samozrejme v zápasoch, čo potvrdzuje jeho vynikajúci charakter. U nás na výstave by asi nezažiaril, ale jeho hodnota je niekoľkokrát vyššia ako hodnota našich šampiónov krásy.

a tie, aspoň doteraz, absentujú. Obhajoba, že u nás, v našich

Vynikajúci etológ, znalec zvieracej duše, Konrad Lorenc, hovorí, že je to síce veľmi smutné, ale nepopierateľné, že veľmi prísny výber pri chove telesných znakov sa nedá spojiť s duševnými, a dodáva, že ani medzi ľuďmi nestretol skutočne veľkého učenca, ktorý by v telesnom ohľade pripomínal Apolóna alebo ideálne krásnu ženu, ktorá by bola ako-tak inteligentná. Neviem, či je to skutočne tak, ale Konrad Lorenc v tomto duchu hovorí aj o psích šampiónoch. Hoci si myslím, že niečo na jeho slovách naozaj je, naša snaha spojenia charakteru a exteriéru v nejakej prijateľnej forme by nemusela byť márna. Ideál krásy alebo povahy nájdeme sotva, pretože žiadny ideál v podstate neexistuje, ale chovať charakterovo zodpovedajúcich psov so slušným exteriérom a zdravím by sme mohli. To by sme sa však nesmeli doslova naháňať za víťazstvami v exteriéri, úmyselne zakrývať chyby, ktoré rozhodca nemusí počas posudzovania postrehnúť. Tituly a výborné výstavné ocenenia by sme mohli chápať skôr ako bonus a nie ako posvätnú relikviu, ktorú treba získať za každú cenu. Je veľa psov SÁ, ktoré sa vyznačovali nielen výbornou povahou, ale aj atraktívnym exteriérom, ale je tak isto množstvo jedincov, ktorí by podľa súčasného trendu nedostali známku lepšiu než dobrá. Rozhodujúcou pre aziata bola odjakživa povaha a, veru, nie je na svete veľa plemien, ktoré by sa dobrému aziatovi vyrovnali. Ak sa vôbec nejaké, s takými danosťami nájde - mám na mysli odvahu a schopnosť bojovať s nepriateľom, trpezlivosť pri boji, odolnosť v rôznych klimatických podmienkach, schopnosť samostatného rozhodovania, znížený prah citlivosti na bolesť, silné teritoriálne ctenie spojené s ochranou svojho

Aj tento aziat v suchom type je typickým predstaviteľom plemena.

Pripravený k boju.

ský vlkodav, poprípade inklinuje k nadmerným veľkostiam, alebo si zakladá svoje chovy na rovnako sfarbených jedincoch a obdivuje sa v dosiahnutých titulov a pohároch, prosím, nech sa páči! Pre mňa krása aziata spočíva v jeho charaktere, ale aj v jeho farebnej variabilite, veď doteraz nik nedokázal, že svetlé - biele, alebo plavé psy by boli povahovo zdatnejšie než, napríklad, flakaté, čierne, či psy inej farby. Podľa mojej mienky u aziata nie je dôležité zameriavať sa výlučne na jednu farbu, je to sice vecou osobného vkusu, ale hodnotu aziata farba nerieši. Akákoľvek štandardná farba je u aziata s výbornou povahou akceptovateľná a plemenu nijakým spôsobom neškodí. To skôr, ako hovorí Emil Hauck: „Častý výskyt plachých psov, šaškov, zbabelcov, psov hryzúcich zo strachu škodí plemenu viac ako čokoľvek iného.“ Čo dodať? Zostáva len na každom z nás, či chceme chovať „zbabelých šaškov“, alebo dáme prednosť psom so zodpovedajúcim charakterom.

Pred bojom po namáhavej ceste, ale s veľkou chuťou dokázal sa porátať so súperom.

územia. Je jasné, že sa nemôže porovnať s univerzálnym nemeckým ovčiakom a iným slabožobným psami, pretože klasické cvičenie mu príliš nevoní, ale vo „svojej branži“ je unikátom.

Neviem, ako ostatní chovatelia, ale ja sa budem snažiť tieto vlastnosti vo svojom chove udržať a rozvíjať tak, aby som odchovy v rámci mojich možností čo najviac pripodobňoval aziatom pôvodným. Chcem spoločníka, ochranu a normálneho schopného psa nášho plemena a budem k tomu smerovať svoje chovateľské aktivity. Ak sa niekomu páči kaukaz-

Aziati s deťmi vychádzajú.

Pravda, exteriér a plemenný typ nemôžeme celkom opomenúť a neraz budeme musieť robiť kompromisy, pretože inak by to ani nešlo. To všetko by však nemalo byť neprekonateľnou prekážkou k zachovaniu vlastností, ktoré zobia naše psy. Veď, stredoaziat bez charakteru je alternatíva horšia než stredoaziat s exteriérovými nedostatkami.

Fotografie: O. Nagaeva, V. Tatarov, I. Čepa, www.cao.borda.ru, <http://volkodavcaoko.ru> a J. Kopeliovichová

Už žiadne vrásky s výživou Vášho šampióna.
Doprajte svojmu psovi **Fitmin**

Fitmin je ucelený výživový program postavený na troch základných pilieroch – kompletné krmivo, výživový doplnok a pochúťka. Plne rešpektuje individualitu a potreby Vášho psa, je základom správnej a zdravej výživy.

www.fitmin.sk

mini
medium
maxi
V TROCH VARIANTÁCH PODĽA VEĽKOSTI PLEMEN